

**МУНИЦИПАЛЬНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
ЯРАШЬЮСКАЯ ОСНОВНАЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА**

Принято на
заседании педсовета
Протокол № 5 от 31.08.2019

М.И. Шибанникова

Утверждено
директор школы
пр. № _____ от 31.08.2019 г.
Г.П.Шибанникова/

**РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
УЧЕНОГО ПРЕДМЕТА
«КОМИ ЛИТЕРАТУРА»**

Уровень обучения (класс): основное общее (5-9 классы)

Составитель: Шебырева Марина Альбертовна,
учитель коми языка и литературы.

Срок реализации программы – 5 лет

Составлена на основе
Программы под редакцией В.А.Лимерова, Е.В.Остапова.

Коми литература. 5 – 9 классы.

Сыктывкар: ООО «Анбур», 2015 г.

пгт. Ярашью.

2019г.

**СТРУКТУРА РАБОЧИХ УЧЕБНЫХ ПРОГРАММ
ПО ПРЕДМЕТАМ**

№	Разделы	Страницы
2.	Содержание курса	3-35
3.	Тематическое планирование	35-37
4.	Планируемые результаты освоения обучающимися учебного предмета	38-42

Содержание программы

5 класс

Темаяс, велөданторлөн сюрөсыс	Велөдчысьлөн удж
<p>Коми литература - выль велөдантор. Художествоа коми гижөдьяс, йөз олөмын налөн ыджыд төдчанлун: бур сьөлөмкылөмьяс садьмөдөм, быдмысь мортлы верстяммыны отсалөм, колана төдөмлун босьтөм, чужан кыв озырмөдөм. Велөдчысьлөн выль лыддысян кытш да выль могьяс: авторьяслысь гижөдьяс видлалөм, коми мортлысь олөмсө пыдіа, искусство законьяс серти туялөм, ас гижөд да кыв вылын уджалөм, сочинениелөн быдсяма сикас отсөгөн литература доньявны велөдчөм.</p>	<p>Төд вылө уськөдны лыддьөм роч да коми гижөдьяс. Висьтавны гожөмын лыддьөм небөгьяс йылысь. Ас кывйөн висьтавны текст. Группаясөн уджавны. Лыддысьны. Видлавны велөдчан небөгьяс, орчөдны найөс.</p>
<p>Козлова Елена Васильевна. Гижысьөдз воөм. Челядьлы гижөм висьтъяс.</p> <p>«Векныдик ордым». (Повесьтысь юкөн)</p> <p>Карысь локтөм детинкалөн быдтор төдны көсьөм, унатор вөчны зільөм, чужан му радейтөм. Детинкалөн ас этш да олөм вылө видзөдлас</p>	<p>Висьтавны гижысь олөм йылысь юөртана текст.</p> <p>Комментируйтөмөн лыддыны текстсө, юкөнъяс лыддыны рольяс серти. Висьтавны герой йылысь, восьтыны сылысь олан сямсө. Висьтавны ас кывйөн юкөнъяс. Гижны мөвпалөм.</p>
<p>Попов Серафим Алексеевич.</p> <p>Чужан сикт йылысь кыпыд висьтасьөм. Бура велөдчөм. Великой Отечественной война вылын чужан му дорйөм. Мортлысь повтөмлун да</p>	<p>Висьтавны С.А. Попов йылысь юөртана текст.</p>

<p>войвывса мичлун нимөдөм.</p> <p>«Арся мотивъяс»(«Зарни паськөмөн пасьтасис вөр...»). Арся вөр-валөн поэтизируйтөм серпасъяс. Кад вежсьөм. Сьөлөмкылөм да ловру кыпалөм-личалөмъяс.</p>	<p>Сьөлөмсянь лыддыны, кывзыны фонохрестоматияысь кывбурсө. Видлавы серпасалан ногъяссө, рифмаа кывъяссө. Велөдчыны бура, кыпыда лыддыны. Наизусьт висьтавыны. Вөчны серпаса выставка.</p>
<p>І ЮКӨН. ПӨЛЬ-ПӨЧ ЙӨРТӨДЫСЬ</p>	
<p>Литература теория: Фольклор. Фольклор, йөзкост искусство. Йөзкост кыв искусстволөн медшөр пасъяс: вомгоралун, анонимность, зумыдлун да вильмөдсьыны-вежласьны вермөм. Йөзкост произведение да авторлөн гижөд костын өткодълун да торъялөм.</p> <p>Йөзкостса ворсөмъяс да сьыланкывъяс. Мойдъяс да висьтъяс.</p>	<p>Лыддысьны, вочавидзны юалөмъяс вылө. Карта серти уджавны: аддзыны чужанін да Изьва-Колва му. Казьтывыны да петкөдлыны ворсөмъяс. Вөчны небөгъясысь выставка. Висьтавыны медрადейтана мойд йылысь. Кывзыны коми йөзкостса шылад да сьыланкыв.</p>
<p>Афоризм нога жанръяс. Коми йөзлөн мывкыд да оласног тыдовтчөм, коми кывлөн вын да стөчлун.</p> <p>Нөдкыв. Нөдкывлөн важ вужъяс, орччөдөм подув вылын артмөм. Нөдкывлөн тэчас.</p>	<p>Лыддыны нөдкыв йылысь текст, вочавидзны юалөмъяс вылө. Нөдны да төдмавыны нөдкывъяс. Видлавыны нөдкывлысь тэчассө. Лөсьөдны нөдкыв, серпасавны сійөс. Вөчны серпаса нөдкывъя небөг.</p>

<p>Шусьөг. Шусьөггяслөн да кывйөзгяслөн веськыд да абу веськыд вежөртас.</p> <p>Шусьөггясын да кывйөзгясын чужан му радейтөм, йөзлысь бурсө ошкөм, тырмытөмторгяс вылын шмонитөм да сералөм.</p>	<p>Орччөдны шусьөг да кывйөз. Лыддыны текст, вочавидзны юалөмгяс вылө. Гөгөрвоөдны шусьөглысь да кывйөзлысь вежөртассө. Уджавны таблица серти, корсьны гижөдгясысь примергяс. Гижны нейджыд сочинение, петкөдлыны пантомима. Велөдчыны вөдитчыны афоризм сяма шуөмгясөн сёрниын.</p>
<p>Йөзкостса мойдгяс. Мойд кыдз жанр. Персонажгяслөн паныд сулалөм, накөд лоөмторгяс йылысь висьталанног. Вөвлытөмторлөн аслыспөлөслун. Важ эскөмгяслөн колясьяс. Мойд сикасьяс.</p> <p>«Седун» – волшебнөй мойд. Геройяслысь морттуй, паныд сулалысь вынгяс петкөдлөм. Роч мойдгяскөд йитөд, коми сер артмөдысь торгяс (элементгяс). Мойдысьлөн кыв. Мойдын зумыд кывтэчаслөн төдчанлун.</p> <p>«Руч да чокыр», «Руч да дябыр» – пемөсьяс йылысь мойдгяс. Морт олөмкөд йитөд. Пемөсьяс йылысь мойдлөн вужгяс.</p>	<p>Комментируйтөмөн лыддыны. Вочавидзны юалөмгяс вылө. Лыддыны да кывзыны мойдгяс, висьтаваны налысь сюрөссө ас кывйөн дженгыда да подробнөя. Восьтыны геройяслысь морттуйсө, вынсө. Восьтыны мойдлысь гажөдөмсө да велөдөмсө.</p> <p>Торйөдны мойд сикасьяс: пемөсьяс йылысь, волшебнөй, бытөвөй. Аддзыны мойдлы лөсяляна серпасалан ноггяс: зумыд мичкывгяс, куимысь висьталөм. Лөсьөдны план. Лыддынысьны рольяс серти. Лөсьөдны мойд. Серпасавны-баситны пемөсьясөс, волшебнөй эмторгясөс.</p> <p>Дасьтыны да нуөдны рытпук.</p>

<p>«Горт олөм», «Меліа сёрнитіс» – бытөвөй мойдъяс. Бытөвөй мойдъяслөн велөдан ру, олөм вылө нюмсера видзөдлас.</p>	
<p>II юкөн «МОЙДЧӨНЫ ГИЖЫСЬЯС»</p>	
<p>Литература теория: Литература мойдкыв.</p> <p>Йөзкостса мойд вылө подуласьом авторлөн прозаа либө кывбура художествоа гижөд.</p>	<p>Гөгөрвоодны литературнөй мойдкывлысь аслыспөлөслунсө, восьтыны йөзкостса мойд дорө матыслунсө, авторлысь петкөдчөмсө.</p> <p>Вөчны выставка. Гижны мойдкыв.</p>
<p>Куратов Иван Алексеевич. Поэтлөн ичөтдыр, бать-мамөс пыдди пуктөм да радейтөм, гижны босьтчөм, коми мортөс вылө донъялөм.</p> <p>«Шыр да гадь». Йөзкост мойд подув. Авторөн ас ногөн Шырөс да Гаддьөс серпасалөм да донъялөм: дзебөм шмонь, серпасалан да донъялан кывьяс. Геройяслөн сёрниын ошйысян да ышнясян интонация.</p>	<p>Висьтавны И.А. Куратов йылысьсылөн портрет сертиыс. Бөрйыны да висьтавны поэт йылысь текстысь медтөдчанаторсө.</p> <p>Лыддыны мойдкывсө рольяс серти, петкөдлыны ошйысян да ышнясян сёрнитанногсө. Орчөдны коми да роч йөзкостса мойдъяс. Аддзыны авторлысь донъялөмсө (серпасалан да донъялан кывьяс).</p>
<p>«Микул». Геройлөн этш, кокниа шуд шедөдны көсйөм. Йөзкост мойдлы</p>	<p>Лыддыны кывбура мойдкывсө. Гөгөрвоодны шусьөгьяс да</p>

<p>лөсяланторъяс да лөсявтөмторъяс. Кывбур вежөртаслөн шусьөгъяскөд йитөд.</p>	<p>өткодьялөмъяс. Лөсьөдны план. Восьтыны геройлысь олан сямсө.</p>
<p>Юшков Геннадий Анатольевич. Войнабөрся сьөкыд челядьдыр. Велөдчыны зильөм. Ыджыд гижысьөдз быдмөм. «Төла додь». Ворсан мойдлөн аслыспөлөслун. Бур да Омоль костын вен петкөдлөм. Ота-мөдкөд сёрниын персонажъяслөн морттуй воссьом. Коми мортос доньялөм. Герой нимьяслөн вежөртас.</p>	<p>Висьтавны юөртана текст. Дасьтыны челядьлы сиём небөгъяса выставка. Лыддыны радейтана гижөдъяс. Лыддыны рольяс серти. Корсьны колана цитатаяс. Лөсьөдны план, висьтавны сюрөссө план серти. Аддзыны гижөдысь кульминация. Корсьны геройяслы лөсялана шусьөгъяс да кывйөзъяс. Восьтыны геройяслысь этшсө, өткодьявны найос. Дасьтыны спектак (либө юкөн). Вөчны Урал гөраяс йылысь слайд-шоу. Восьтыны йөзкостса да авторөн гижөм мойдъяс костын өткодьялунсө да торьялөмсө. Вөчны стенгазета. Гижны мойдкыв. Гижны доньяланкыв.</p>
<p>III ЮКӨН. «АС МУЫД — ЧӨСКЫД ЙӨЛА МАМ»</p>	
<p>Чисталёв Вениамин Тимофеевич (Тима Вень).</p>	<p>Лыддыны В.Т. Чисталёв йылысь текст, лөсьөдны юалөмъяс да</p>

<p>Окотапырысь велөдчөм да лыддысьөм. Школаын челядьос шаня велөдөм. Чужан сикт йылысь төждысьөм.</p> <p>«Миян нэмö» гижөдысь юкөнъяс. XIX нэм помын челядьлөн олөм.</p>	<p>корсьны вочакывъяс.</p> <p>Лыддыны текстсö. Висьтавны гижысьлөн челядьдыр йылысь III мортсянь. Вочавидзны юалөмъяс вылө.</p>
<p>«Югыд вой, кöдыд вой». Кывбурын төвся войлөн поэзия чужтысь мичлун. Лөнъ, но кылана олөм. Морт – муюгыдлөн сьөмös.</p>	<p>Мичаа лыддыны, кывзыны фонохрестоматияысь кывбурсö. Видлавны кывбурлысь тэчассö. Восьтыны кадакывъяслысь тöдчанлунсö. Восьтыны кодзув образлысь вежсьысь вежөртассö. Серпасавны ас кывйөн мортлысь образсö. Бөрйыны кывбур дорö шылад.</p>
<p>Лыткин Василий Ильич (Илья Вась).</p> <p>Поэт олөмын мамлөн тöдчанлун. Комиён гижны кöсьöм да зильöм. Уна велөдчөм морт. Коми литература, коми кыв да финн-угор кывъяс туялөм.</p> <p>«Төвся лун». Войвыв вөр-валөн кыпыдлун. Образа кывтэчасъяс, мичкывлөн тöдчанлун.</p>	<p>Висьтавны поэт да кыв туялысь йылысь юөртана текст. Дасьтыны небөгъяса выставка.</p> <p>Кыпыда лыддыны. Висьтавны вөр-ва йылысь. Восьтыны вуджкывлысь да мичкывлысь тöдчанлунсö. Öткодявны Тима</p>

	<p>Веньлөн «Югьд вой, кӧдзыд вой» кывбурын сьӧлӧмкылӧмьясӧн.</p>
<p>Литература теория: Художествоа гижӧдын образа кыв. Образа, серпаса кывлӧн мич, морт сьӧлӧмӧдз йиджан вын.</p>	<p>Лыддыны текстсӧ. Гӧгӧрвоӧдны образа кывлысь, серпасалан ногъяслысь сюрӧссӧ, восьтыны гижӧдын налысь тӧдчанлунсӧ. Вайӧдны видлӧгъяс. Лӧсьӧдны серпаса кывья гижӧд. Серпасавны сьӧлӧмкылӧмьяс.</p>
<p>Мишарина Александра Петровна. Чужанӧн йылысь кыпыд казтылӧм. Мам йылысь, муса морт йылысь, вильыш челядь йылысь, бур сьӧлӧма йӧз йылысь гижӧдъяс.</p> <p>«Нывкаяслы». Вӧр-ва серпасьяс отсӧгӧн войвывса челядьлы бур сиӧм. Мичкывлӧн да орччӧдӧмлӧн тӧдчанлун. «Тувсов серпас». Тувсов вӧр-валӧн ловзьӧм. Кык визьӧн тӧчӧм стих.</p>	<p>Лыддыны А.П. Мишарина йылысь юӧр. Видлавны «Машалы козин» небӧг.</p> <p>Кыпыда лыддыны кывбурсӧ. Видлавны образьяссӧ, восьтыны мичкывлысь да орччӧдӧмлысь тӧдчанлунсӧ. Аддзыны рифмаа кывьяссӧ. Юрысь висътавын бӧрйӧм кывбур.</p>
<p>Торопов Иван Григорьевич.</p> <p>Войнабӧрся кадӧ верстяммӧм, вӧрын, колхозын уджалӧм, кер кылӧдӧм. Вӧр-ва да морт костын йитӧд йылысь гижӧдъяс.</p>	<p>Висътавын И.Г. Торопов йылысь юӧртана текст.</p> <p>Сьӧлӧмсянь лыддыны висътсӧ,</p>

<p>«Тэрыб кок». Пемöслөн мичлун, мортлы эскөм. Мортлысь бурсö да лёксö воча сувтöдөм. Мортлөн вөр-ва понда кыв кутöм. Тэрыб Кок нимсянь сьöлöма висьтасьöм.</p>	<p>кывзыны фонохрестоматия. Лöсьöдны план. Висьтавны ас кывйөн юкөнъяс. Восьтыны геройяс пыр вөр-валысь мичсö, вынсö да нэрлунсö. Воча сувтöдны мортлысь бурсö да лёксö. Мөвпавны мортлөн кывкутöм йылысь. Велöдны юкөн наизусть.</p>
<p>Литература теория: Висьт. Гижöдлөн тема да шөр мөвп.</p> <p>Висьт гөгөрвоөдөм, сюжет сөвмöмын тшупöдъяс. Тема да шөр мөвп костын йитöд</p>	<p>Лыддыны теория юкөнсö. Гижны тетрадьö медколанасö. Велöдчыны гөгөрвоөдны гижöдлысь темасö да шөр мөвпсö. Вайöдны видлөгъяс.</p>
<p>Ванеев Альберт Егорович.</p> <p>Кывбурьясын чужан му нимöдөм. Литература туялöм.</p> <p>«Жонь», «Ниа».</p> <p>Кывбурьясын лэбач да пу образъяс пыр войвылын олысь мортöс петкөдлөм. Мывкыда да сяма йöзöс аттьöалöм.</p>	<p>Висьтавны гижысь йылысь юөртана текст.</p> <p>Сьöлөмсянь лыддыны. Восьтыны войвыв вөр-валысь мичсö. Аддзыны рифмаа кывъяссö. Восьтыны серпасалан ногъяслысь тöдчанлунсö. Серпасавны геройяссö. Öткодявны вөр-ва геройясöс да мортöс. Велöдны наизусть.</p>
<p>Юшков Геннадий Анатольевич.</p> <p>«Руч», «Меным ас туяс кажитчö кöин», «Йöра», «Ылі туйö петöмаöсь</p>	<p>Сьöлөмсянь лыддыны кывбурьяссö.</p>

<p>юсьяс», «Быдмӧ тундраын гӧнаюр».</p> <p>Вӧр-ва олысьясӧс авторӧн пыдди пуктӧм, налысь этшсӧ тӧдӧм, быдӧнлысь ошканатор казялӧм. Донъялан кывъяслӧн тӧдчанлун.</p>	<p>Кывзыны фонохрестоматия. Мичаа лыддыны кывбурьяссӧ. Восьтыны вӧр-ваын олысьяслысь сямсӧ. Видлавны звукописьлысь, ӧткодялӧмлысь, мичкывлысь тӧдчанлунсӧ. Висьтавны сӧлӧмкылӧмьяс йылысь. Ӑткодявны вӧр-ва геройясӧс да мортӧс. Бӧрйыны шусьӧгьяс. Велӧдны наизусть.</p>
<p>Литература теория:Кывбура да прозаа сӧрни.</p> <p>Кывбура сӧрнилӧн важ вужьяс, кыпыд ру. Ритмлӧн тӧдчанлун. Стихьясӧн сӧрнитӧм. Стих да строфа артмӧм. Прозаа сӧрнилӧн сӧрникузясясь артмӧм. Сӧрникузяслӧн зумыд кыв арт, паськыда воссян шӧр мӧвп.</p>	<p>Лыддыны комментируйтӧмӧн теория текст. Орччӧдны кувбура да прозаа сӧрни, торйӧдны налы лӧсялана пасьяс. Гижны кывбур да проза гижӧд.</p>
<p>Белых Иван Ильич.</p> <p>Коми газет редакциясын уджалӧм. Гижӧдъясын челядь да вӧр-ва костын топыд йитӧд восьтӧм.</p> <p>«Бипур дорын». Зӧрлӧн да бипурлӧн вензьӧм. Висьтасьыслӧн би дорӧ шоныд сӧлӧмкылӧм.</p>	<p>Дасьтыны небӧгьяса выставка. Лӧсьӧдны автор йылысь юӧртана текст.</p> <p>Лыддыны ас кежысь да гораа. Висьтавны ас кывйӧн. Кывйӧн серпасавны би образ.</p>
<p>IV ЮКӦН. «ЕДЖЫД БУРСИА ЧЕЛЯДЬДЫР ВӐЛӐЙ»</p>	
<p>Литература</p>	<p>Лыддынытекстсӧ.</p>

<p>теория: Литературной герой.</p> <p>Коми да ставмирса литератураысысь тӧдса геройяс. Морт олӧмысь медся тӧдчанасӧ петкӧдлӧм.</p>	<p>Висьтавыны литератураын герой йылысь.</p> <p>Орчӧдны велӧдӧм гижӧдъясысь геройясӧ. Гижны отзыв.</p>
<p>Нӧбдінса Виттор. «Чужи-быдмись ӧдвӧршӧрын».</p> <p>Важӧн челядь лӧнолӧм.</p> <p>Кывбурын нордан юм сера видзӧдлассӧль нитчӧм.</p> <p>«Кызди ме велӧдчи». Герой олӧмын серамбана лӧмторъяс. Велӧдчӧмлӧн тӧдчанлун. Ас нимсянь висьтасьӧм, челядьдыр нюмсорӧн казътывлӧм.</p>	<p>Мичаа лыддыны, велӧдны. Висьтавыны важ олӧм йылысь. Восьтыны авторлысь видзӧдлассӧ. Аддзыны нор да нюмсера видзӧдлас сӧль нитчӧмсӧ. Велӧдны сылан кывсӧ.</p> <p>Лыддыны текстсӧ. Висьтавыны ас кывъясӧн лӧмторъяс йылысь. Восьтыны герой велӧдчӧмын мамлысь тӧдчанлунсӧ. Видлавыны нюмсера юкӧнъяс.</p>
<p>Рочев Яков Митрофанович.</p> <p>Ичӧтысянь бать-мамлы да чой-воклы отсасьӧм. Гижӧдъясын Россияса историяын лӧмторъяс серпасалӧм.</p> <p>«Кык друг» романысь юкӧнъяс.</p> <p>Зонкаяскӧд лӧмторъяс. Лӧмторъясын да диалогъясын кык друглӧн морттуй вощӧм. Генялы да Васялы паныд сулалысьяс.</p>	<p>Висьтавыны гижысь олӧм йылысь юртана текст.</p> <p>Лыддыны, висьтавыны ас кывъясӧн. Восьтыны лӧмторъяслысь помкасӧ геройяс нимсянь. Гӧгӧрвоӧдны кывтэчасьяслысь вежӧртассӧ.</p>

	Гижны письмё вылө вочакыв.
<p>Рочев Егор Васильевич. Тундраын чужом да быдмом. Тундраса олөм йылысь гижом.</p> <p>«Митрук петө тундраысь». Тундраын быдмысь детинкалөн ас этш да олөм вылө видзодлас сөвмом. Выльтор да буртор вөчны зільом. Авторлөн небыд шмонь, мортос да тундра радейтом.</p>	<p>Висьтавны гижысь олөм йылысь юортана текст.</p> <p>Комментируйтөмөн лыддыны текстсө, юкөнъяс лыддыны рольяс серти. Уджавны мусерпас (карта) серти. Висьтавны герой йылысь, восьтыны сылысь олан сямсө. Висьтавны ас кывйөн юкөнъяс. Висьтавны геройяслөн майшасьомъяс йылысь, тундраса оласног йылысь. Видлавны пейзаж. Восьтыны небыд шмонь петкөдлан ногъяссө. Дасьтыны кывкуд. Гижны письмө.</p>
<p>Илля Вась. «Немас гөснеч»(челядьдырся казтылөм). Лоомтор йылысь нюмсора висьтасьом. Нюм чужтысь приёмьяс.</p>	<p>Мичаа лыддыны, висьтавны ас кывйөн. Аддзыны нюм чужтысь приёмьяссө.</p>
<p>Литература теория:Шмонь (юмор). Шмоньлы лөсялана небыд нюмсера, гажа серам. Шмонь артмөдан приёмьяс.</p>	<p>Лыддыны текст, төд вылө уськөдны небыд серам петкөдлысь гижөдъяс. Восьтыны шмоньлысь торьялунсө. Вайөдны видлөгъяс. Лөсьөдны шмонитан висьттор.</p>
<p>Одинцов Алексей Серафимович. «Войвыв кодзув» журналын уджалөм.</p>	

<p>Челядълөн войнабөрсә олөм йылысь висьтъяс гижөм.</p> <p>«Саврас». Вөвлөн да детинкалөн ас ру да этш. Öта-мөдкөд ладмөдчан туй. Лоөмторъяс йылысь серам петкөдлан висьталанног.</p>	<p>Висьтавыны юөртана текст.</p> <p>Мичаа лыддыны бөрийөм юкөнъяс. Кывзыны фонохрестоматия. Серпасавны. Ас кывйөн висьтавыны юкөнъяс. Восьтыны вөвлысь да детинкалысь этшсө.</p>
<p>Иванова Валентина Васильевна. Челядь йылысь гижысь.</p> <p>«Керка-пөль»(дженъдөдөмөн). Повесьтын семьяпытшса олөм петкөдлөм, öта-мөдөс радейтөм да пыдди пунктөм. Детинкаөн муыгыдсө ас ногөн аддзөм да серпасалөм.</p>	<p>Висьтавыны юөртана текст. Дасьтыны журналъясысь выставка.</p> <p>Лыддыны текстсө. Вочавидзны юалөмъяс вылө. Лөсьөдны юалөмъяс. Висьтавыны геройлөн енбиалун йылысь. Лыддыны рольяс серти персонажъяслысь сёрни. Серпасавны ниа пу. Висьтавыны шөр геройлөн семья йылысь. Гижны висьт.</p>
<p>Велөдөм материал кывкөрталөм. Велөдөм да сьөлөм вылө воөм гижөдъяс йылысь сёрни. Велөдчан небөг выльысь видлалөм.</p>	<p>Сёрнитны 5-өд классын велөдөм да ас кежысь лыддьөм гижөдъяс йылысь. Юксыны сьөлөмөдз йиджөм образъяс йылысь, вочөжся велөдчан удж йылысь. Мичаа лыддыны радейтана гижөдъясысь юкөнъяс, кывбуръяс. Төд вылө уськөдны велөдөм теоретико-литературной материал, терминъяс. Выльысь видлавыны велөдчан небөг,</p>

	донъявны сійӧс. Вӧчны небӧгъясысь выставка, гижӧдъяс дорӧ ас иллюстрациясысь выставка. Нуӧдны викторина.
--	--

6 КЛАСС

Темаяс, велӧданторлӧн сюрӧсыс	Велӧдчыслӧн удж
<p>Велӧдчан небӧг. Небӧг сикасыс.</p> <p>Велӧдчан небӧгӧн тӧдмасьӧм: велӧдчан небӧглӧн могъяс, тэчасыс (мыйӧн сійӧ заводитчӧ да помасьӧ, кутшӧм гижӧдъясысь артмӧ сюрӧсыс, кутшӧм авторъясӧс вӧлі велӧдӧма водзджык, кутшӧм авторъяс тӧдтӧмӧсь, кутшӧм юкӧнъясын висътавсьӧ гижысь олӧм йылысь, кутшӧм юкӧнъясын сетӧма юалӧмъяс да вӧзйӧма уджъяс, кӧні гӧгӧрвоӧдӧма тӧдтӧм кывъяс да литература терминъяс, кутшӧм серпасъяс эмӧсь книга пытшкас, мый мичмӧдӧ велӧдчан книгасӧ?)</p> <p>Велӧдчан небӧг дӧзьӧритӧм.</p>	<p>Пырӧдчыны ёрта сёрниӧ, юксыны небӧг да сылӧн тӧдчанлун йылысь тӧдӧмлунъясӧн. Видлавны велӧдчан небӧг, тӧдмасьны сылӧн тэчасӧн, юкӧнъясӧн, орчӧдны велӧдчан небӧг мукӧд сикас небӧгкӧд. Тӧд вылӧ уськӧдны 5 классын велӧдӧм да мусаммӧм гижӧдъяс.</p>
<p>Куратов Иван Алексеевич</p> <p>И.А. Куратовлӧн челядьдыр, велӧдчан кад.</p> <p>Коми крестьяналӧн характеръяс И.А. Куратов поэзиян. И.А. Куратов – басня гижысь.</p> <p>Синтӧм пӧльӧ. Синтӧм пӧльӧлӧн «синма» олӧм. Авъя, мывкыда, зіль да киподтуя геройӧс ошкӧм. Ӧнія коми сиктын киподтуя йӧз. Ас вӧчӧм дозмукъяс важъя да талунъя олӧмын.</p>	<p>Лыддыны да висътавны гижысь олӧм йылысь юӧртан текст. Мичаа лыддыны кывбура текст. Гӧгӧрвоны геройлысь этшӧ, сылысь йитӧдсӧ йӧзкӧд. Ас кывйӧн донъявны геройӧс, вайӧдны текстысь колана примеръяс. Орчӧдны геройсӧс ӧта-мӧдкӧд. Велӧдны кывбур наизусьт. Аддзыны гижӧдлысь йитӧдсӧ талунъя олӧмкӧд. Тӧдмавны гортсаяслысь да юӧртны классын,</p>

<p>Пöч. Пöчлысь пöрысьлунсö серпасалöм. Пöчлөн олан этшыс: йöзлы коланаөн лоны кöсйöм, уджавны зильöм, öткалун венöм. Пöрысьлун вылö йöзкост видзöдлас. Коми да фин-угор шусьöгъяс мортлөн пöрысьлун йылысь.</p> <p>Закар ордын. Коми войтырлысь бурсö петкöдлöм-ошкöм. Персонажъяслөн «висьтасын нимъяс», ас вылын шмонитöм. Авторлысь нюмъялан видзöдлассö петкöдлöм.</p> <p>«Закар ордын» кывбур дорö А.В. Мошевлөн серпасьяс.</p> <p>Кöйна-каня. Кöин образын наян, йöзöс немöстысь мортöс петкöдлöм. Диалог. Öта-мöдкöд сёрниын экспрессивнöй кывъяслөн тöдчанлун.</p> <p>Рака. Шусьöглы лöсялана, стöч да образнöя восьтöм мöвп.Кывбурлөн дженьыдлун кыз приём.</p> <p>Гут. Йöз уджөн олысь, яндзим тöдтöм мортöс сералöм –дивитöм.</p> <p>Посни висьтъяс. Посни висьтъяслөн басня дорö матыслун. Авторлөн сатира.</p> <p>Интернациональнöй сюжетъяс И.А. Куратовлөн баснясын да посни висьтъясын (Эзоп, И.А. Крылов гижöдъяскöд орччöдöм). <i>Басня финн-угор литератураясын.</i></p>	<p>кутшöм ас вöчöм дозмукъясөн вöдитчылöмаöсь важөн. Вöчны юөр ас сиктын, районын киподтуя йöз, морт йылысь.</p> <p>Рольяс серти мичаа лыддыны басня нога гижöд. Вочавидзны юалöмъяс вылö. Видлавны гижöдлысь тэчас. Аддзыны, мыйөн торьялö басня нога гижöдыс кывбурысь. Орччöдны басня да шусьöг. Корсьны да орччöдны коми да мукöд войтырлысь öти темаа шусьöгъяс.</p>
<p>Литература теория: Кывбура сёрнилөн аслыспöллöслун</p> <p>Кывбура да кывбуртöм (проза) сёрни. Кывбур тэчас: стих, строфа, рифма сикасьяс (орчча, падвежа, вöнялысь).</p>	<p>Петкöдлыны кывбур йылысь тöдöмлунъяс. Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтан текст. Корсьны кывбура небöгъясысь рифма сикасьяс вылö примерьяс. Гижöд видлалiг,петкöдлыны кывбур тэчас йылысь тöдöмлун.</p>

<p>Литература теория: Литература да герой.</p> <p>«Герой» кывлөн вежортас. Литература герой да ловъя морт. Литература герой висьтын, кывбурын, пьесаын.</p>	<p>Лыддыны да гөгөрвоньы литература термин восьтан текст. Торйодны статьяысь медтөдчанасө. Вайодны примерьяс төдса гижөдьясысь.</p>
<p>Федоров Геннадий Александрович (Педь Гень)</p> <p>Г.А. Фёдоров – Коми Республикаса народнӧй гижысь, ыджыд таланта прозик. И.А. Куратов олӧм йылысь гижӧдьяс Г.А. Федоров творчествоын.</p> <p>«Зарни сюра кӧр» повесыт (юкӧнъяс). Ваня Куратов – литературнӧй герой. Мамлӧн пертас: челядь дорӧ мелӧлун, найӧс велӧдны зӧльӧм. Вонифатий – Ванялӧн вок да ёрт. Василий Куратов – образованнӧй да йӧзкост традиция тӧдысь-пыдди пуктысь морт. Повесыт текстын йӧзкост преданиелӧн тӧдчанлун.</p>	<p>Лыддыны да висьтавыны гижысь олӧм йылысь юӧртан текст. Лыддыны проза текст (ас кежысь да гораа). Ас кывӧн висьтавыны гижӧдысь юкӧнъяс. Гөгөрвоньы герой характерьясысь медтөдчанасө. Видлавыны гижӧдлысь тэчассө. Аддзыны литература гижӧд пытшысь фольклорысь босытӧмторьяс. Донъявыны историческӧй темаа гижӧдлысь коланлунсӧ да могсӧ.</p>
<p>Литература теория: Литература да збыль олӧм.</p> <p>Историческӧй герой коми литреатураын.</p> <p>Г. Федоровлӧн «Зарни сюра кӧр» повесытын збыль олӧмысь босытӧмторьяс, гижысьлӧн думыштӧмторьяс.</p>	<p>Лыддыны да гөгөрвоньы литература термин восьтан текст, торйодны медтөдчанасө. Ас кывӧн гөгөрвоӧдны историческӧй гижӧдлысь збыль олӧмкӧд йитӧдсӧ.</p>
<p>Литература теория: Коми йӧзлӧн мифьяс</p> <p>«Миф» кывлӧн вежортас. Важ йӧзлы мифлӧн коланлун. Еньюгыд, пемӧсыя, быдмӧгыя, йӧз лоӧм йылысь мифьяс. Миф да мойд. Калевала – суоми войтырлӧн мифьяс чукӧр. Литературалӧн мифкӧд йитӧдьяс.</p> <p>Му пуксыӧм. Важ коми йӧзлӧн му пуксыӧм вылӧ видзӧдлас. Миф</p>	<p>Петкӧдлыны фольклорысь водзынджык босытӧм тӧдӧмлуньяс. Лыддыны да гөгөрвоньы литература термин восьтысь текст, ас кывӧн дженьыда висьтавыны медтөдчанасө.</p> <p>Кывзыны да лыддыны художествова текст, торйодны сӧйӧс юкӧнъяс вылӧ, сетны быд юкӧнлы</p>

<p>геройяслөн аслыспөлөслун. Ен да Омоль – паныд сулалысь выньяс.</p>	<p>ним. Гөгрвоодны гижөдлысь нимсө. Вочавидзны юалөмьяс вылө. Орччөдны коми да мукөд финн-угор войтырлысь му пуксьөм йылысь мифьяс. Лөсьөдны гижөд дорö серпасьяс.</p>
<p>Литература теория: Йöзкостса предание</p> <p>Предание – шемöсмöдысь морт да лоөмтор йылысь йöзкост висьт. Коми предание геройяс.</p> <p>Ён йöз да төдысьяс йылысь преданиеяс. Топонимическöй преданиеяс.</p> <p>Ён морт Пера. Пера – коми-пермак да коми преданиеясса герой. Пера – роч му дорйысь. Пера – вөр-ва көзяин (Пера да Вöрса).</p> <p>Пера да Зарань. Литератураын предание нога гижөд. Пера да Зараньлөн радейтчöм. Енмалысь да Мулысь мичсö да озырлунсö орччөдöм. Пералөн да Зараньлөн пертасьяс коми искусствоян. А. Мошевлөн да М. Игнатовлөн серпасьяс.</p>	<p>Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйөн дженьыда висьтавыны медтöдчанасö, вайöдны ас примерьяс.</p> <p>Мичаа лыддыны фольклор текст, висьтавыны сийöс ас нимсянь. Тöдмасьны предание сикасьясөн. Вочавидзны юалөмьяс вылө, видлавыны преданиеяс учебникын сетöм юалөмьяс серти.</p> <p>Орччөдны йöзкост предание да предание подула литература гижөд. Чукöртны-гижавны йöзкост висьтасьöмьяс. Тöдмасьны предание сюжета серпасьясөн, доньявыны художникьяслысь уджсö.</p>
<p>Лебедев Михаил Николаевич (Юсь)</p> <p>М.Н. Лебедев – коми фольклор төдысь. Йöзкост сюжетьяс сылөн творчествоын. М. Лебедев – басня гижысь.</p> <p>Кöрт Айка. Поэмаын серпасалöм кад. Кöрт Айка да Памалөн пертасьяс. Коми му серпасьяс. Коми йöзлөн рамлун. Весьшөрö дорйысьöс виччысьöм. Лёк вынлы паныд сувтöм, чужанін öтвылысь дорйöм. Поэмалөн öнйя олөмлы лөсялөм.</p> <p>Самöвар. Самöварлөн да Сьöд чугун пöртлөн пертасьяс. Ышнясьысь, вылө пуксьысь мортöс дивитöм. Геройяслөн</p>	<p>Петкөдлыны М.Н. Лебедевлысь велөдöм гижөдьяс төдöм. Лыддыны да висьтавыны гижысь олөм йылысь юöртан текст. Кывзыны да лыддыны художествоа гижөд. Мичаа лыддыны рольяс серти. Лөсьөдны цитатаяса план. Уджавны словарьн, төдмавыны төдтöм кывьяслысь вежöртас. Вöдитчыны энциклопедиян, корсьны колана информация.</p> <p>Аддзыны художествоа текстысь геройлысь характер восьтан приёмьяс. Орччөдны öти гижөдысь</p>

<p>да авторлөн сёрни. Басняын велөдөм.</p> <p>Сьола да тар. Пикö воом йöз водзын ыджыдö пуксьысьöс дивитöм. Геройяслысь сямсö восьтан приёмьяс.</p> <p>Торгун. Кыв песысь да йöз тшöт весьтö олысь мортöс дивитöм. Баснялөн тэчас.</p>	<p>кык геройöс. Орччöдны, кызди восьтö геройöс йöзкост предание да литература гижöд.</p> <p>Рольяс серти мичаа лыддыны басня. Видлавны баснялысь тэчассö, геройяслысь аслыспөлöслунсö. Гөгөрвоны важөн лөсьöдөм гижöдьяслысь öнiя олөмлы лөсялөмсö.</p>
<p>Литература теория: Басня</p> <p>Басняын йöзлысь тырмытöмторьяс (горшлун, яныдысьтöмлун, ышнясьöм, ошйысьöм, скөрлун) дивитöм, серам вылö лэптöм. Басня геройлөн аслыспөлöслун. Велөдөм (мораль) да аллегория. Баснялөн тэчас.</p>	<p>Лыддыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйөн дженьыда висьтавыны медтöдчанасö, вайöдны примерьяс велөдөм гижöдьясысь. Лөсьöдны коми басня йылысь нейджыд гижöд. Лөсьöдны басня.</p>
<p>Нёбдинса Виттор (Савин Виктор Алексеевич)</p> <p>В.А. Савинлөн уна сикаса творчество. В.А. Савин – газетын уджалысь, театр котыртысь, сыланкыв да кывбур гижысь. В.А. Савин кывбурьяслөн гижан кадыскöд йитчöм.</p> <p>Коллектив. Нимкодъ öтув удж. Öтка да коллективөн олөм орччöдөм. Чужан мулөн вежсьöм. Кад пертас сөвмөдөм – шöрт, дзоридза дöра, тувсовья гажа кыддза рас. Йöзлөн да поэтлөн кыпид көсьöмьяс.</p> <p>Мельнича. Олицетворение отсөгөн шөр пертасьяс (мельничалысь, мулысь, суюлысь) тэчöм. Виль олөмлысь пертассö нянь уджьяскöд орччöдөм, мувыв уджьяс отсөгөн восьтöм. Йöзкост культураын няньлөн да нянь вöдитöмлөн вежöртасьяс.</p>	<p>Петкөдлыны Нёбдинса Витторлысь велөдөм гижöдьяс тöдөм. Лыддыны да висьтавыны гижысь олөм йылысь юөртан текст. Кывзыны да мичаа лыддыны кывбур. Вочавидзны юалөмьяс вылö. Велөдны кывбур наизусьт. Гөгөрвоны кывбура гижöдлысь шөр темасö, кывбурьяслысь öти темаөн йитчöмсö. Аддзыны вуджöдөм вежöртаса да символ нога пертасьяс. Аддзыны кывбурьяслысь гижан кадкөд, коми йöзкост традициякөд йитöдсö. Корсьны интернетысь, мукöдлаысь морт олөмын няньлөн тöдчанлун да нянь вöдитан традиция йылысь юөрьяс. Тöдмасьны, кызди быдтылөмаöсь (быдтöны) нянь ас сиктын, лөсьöдны та йылысь гижöд.</p>
<p>Тима Вень (Чисталев Вениамин)</p>	<p>Лыддыны да висьтавыны гижысь</p>

<p>Тимофеевич)</p> <p>Тима Вень – велодысь да гижысь. Ывлавы в серпасъяс сылөн творчествоын. Чужан сикт, чужан му тодмавны ышодом, вөр-ва дөзөрритны вөйпөдом.</p> <p>Локтыштіс. Кывбурын ывлавыв вежсьөмлөн серпас. Велькөдлысь шыяслөн да кадакывъяслөн тодчанлун. Ывла олөмө сюся кывзысьөм. Гожся зэрсө музакөд, ывлавыв ловзьөмсө кывбур гижан ловрукөд орччөдом.</p> <p>Рыт-асыв кылөм. Морт да лунгөгөрся кад, налөн лөсялөм. Кывбур нимлөн вежөртас.</p> <p>Арьявыв. Мортлысь жугыль сьөлөмкылөмъяс востөм. Гожся да арся серпасъяс паныд сувтөдом. Кывбур юргөм. Кывъяс бөрйөмын поэтлөн сям: матын вежөртаса кывъяс, унаысь шуөмъяс, мичкывъяс. Кывбурын да йөзкост бөрданкывйын өткодьторъяс.</p> <p>Эськө. Мортлөн ыджыд көсийөмъяс. Сёрникузяслөн тэчас, кывбурын налөн тодчанлун. Кывбур нимлөн вежөртас.</p> <p>Вылісянь. Төвся енэж пертас. Кывбурлөн дженъылдун кызь художествоа прием. Ас модаа, «чипаса» тэчас. Кывбурлөн гор.</p> <p>Кодзув пи. Мойдлы да притчалы лөсяланторъяс. Морт ловлөн усьөм да кыпөдчөм, озырлун да шуд – пьесалөн шөр темаяс. Кодзув пи вежсьөмлөн помка. Пьесалөн велөдан вежөртас.</p>	<p>олөм йылысь юөртан текст. Петкөдлыны Тима Веньлысь гижөдъяс төдом. Кывзыны кывбуръяслысь юргөмсө, мичаа лыддыны найөс. Велөдны кывбур наизусьт. Вочавидзны юалөмъяс вылө. Аддзыны кывбура гижөдысь художествоа приёмъяс, некымын гижөдысь өткодьсө да торьяланасө. Некымын кывбур подув вылын вөчны кывкөртөд Тима Вень лирикалөн аслыспөлөслун йылысь. Бөрйыны кывбуръяс дорө лөсялысь шыладъяс.</p> <p>Рольяс серти мичаа лыддыны пьеса текст. Орччөдны висьталан да пьеса нога текст. Мөвпавны герой характер йылысь, юксыны мөвпьясөн классын. Донъявны геройөс, сылысь поступокъяссө. Лөсьөдны пьеса дорө серпасъяс, думыштны декорацияс. Пуктыны пьесасө школа сцена вылын. Гижны спектак вылө отзыв.</p>
<p>Литература теория: Кывбур юргөм.</p> <p>Кывбур да шылад костын йитөд. Звукоподражание. Аллитерация. Ассонанс. Тайө приёмъяссө велөдом да</p>	<p>Лыддыны да гөгөрвоны литература термин востысь текст. Тима Вень да мукөд поэт гижөдысь корсыны кывбур юргөмкөд йитчөм приёмъяс. Орччөдны кык,</p>

<p>содтöд гижöдъясысь корсьöм, налысь тöдчанлунсö видлалöм.</p>	<p>некымын кывбурлысь юргöмсö.</p>
<p>Литература теория: Пьеса</p> <p>Пьеса да театр. Сцена вылын пуктöмкöд йитчöм аслыспöлöслунъяс: действиелöн кадяс да иныс, персонаж характер восьтан приёмьяс.</p>	<p>Лыддъыны да гөгöрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйöн дженьыда висътавны медтöдчанасö. Юксыны тöдса пьесаяс, театрын аддзылöм спектакъяс йылысь мөвпъясöн.</p>
<p>Торопов Иван Григорьевич</p> <p>И.Г. Торопов – Коми республикаса народнöй гижысь. Война да писательлöн челядьдыр.</p> <p>Шуриклы шyd. Сьöкыд кадö челядьлöн быдмöм-сöвмöм. Сиктса йöзлöн öта-мöдлы отсасьöм. Федялöн морттуй. Висьтын олöмсö герой синмөн да вежөрөн донъялöм. Геройлöн сöвмöм, верстяммöм. Война вуджысь йöз: Федялöн бать, мам, чой-вок, Пока Микит, Ош Анна. Гижöд серти художникъяслöн (А. Мошевлöн, Ю. Лисовскийлöн) серпасъяс.</p>	<p>Лыддъыны да висътавны гижысь олöм йылысь юöртан текст. Вöчны гижысь творчестволы сиöм выставка. Тöд вылö уськöдны И.Г. Тороповлысь велöдöм гижöдъяс, тöдса геройясöс. Ас кежысь да гораа лыддъыны проза гижöд. Ас кывйöн висътавны юкөнъяс. Гөгöрвоны геройяслысь этшсö, быд торъя геройлысь инсö. Видлавны гижöдлысь тэчассö. Аддзыны висътасян (медводдза морт нимсянь сёрниа) текстлысь аслыспöлöслунъяс: висътасысь геройлысь сьöлөмкылöмъяссö, сылысь видзöдласъяссö да олöм гөгрвоёмсö. Видлавны висът дорö художникъяслысь серпасъяс, орччöдны найöс. Юксыны висът йылысь мөвпъясöн.</p>
<p>Литература теория: Пейзаж литература гижöдын</p> <p>Художествоа гижöдын пейзажлöн коланлун: лöмторъяслысь кад да ин пасйöм, геройяслысь сьлөмкылöмъяс восьтöм, авторлысь видзöдлас петкөдлöм. Пейзаж серпасян искусствоын да литератураын.</p>	<p>Петкөдлыны пейзаж йылысь тöдöмлунъяс. Лыддъыны да гөгöрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйöн дженьыда висътавны медтöдчанасö, вайöдны примерьяс велöдöм гижöдъясысь. Орччöдны литератураын да серпасасян искусствоын ывлавыв петкөдлöм. Юксыны мөвпъясöн мусаммöм пейзаж йылысь.</p>
<p>Юшков Геннадий Анатольевич</p>	<p>Лыддъыны да висътавны гижысь</p>

<p>Г.А. Юшков – Коми республикаса народнӧй гижысь. Война кадся челядьдыр. Г.А. Юшков творчествоын коми йӧзлысь вежӧрсӧ да оласногсӧ дорйӧм-кыпӧдӧм.</p> <p>Мамӧ. Кывбурын юрнуӧдысь сьлӧмкылӧмъяс. Война кадлысь чужӧмбансӧ ӧти лоӧмтор ӧтсӧгӧн восьтӧм. Мамлӧн да висьтасьысьлӧн пертасьяс. Эня-пиалӧн матыслун, мам да пи костын топыд да некор личавлытӧм йитӧд.</p> <p>Кыйсьысьлӧн висьт. Кыйсьысьлӧн шог мӧвпьяс. Морта-мортлы эскӧм. Морт олӧмлӧн дон. Кывбурлӧн висьтасян форма, кыв.</p> <p>Семӧ юкмӧс. Йӧз паметын бур мортлӧн олӧм. Юкмӧс ва да юкмӧс вӧчысь пертасьяслӧн вежӧртас.</p> <p>Мӧсьяс. Мӧсьясӧс мортъяммӧдӧм, тайӧ приемьслӧн тӧдчанлун. Мӧс жыннян звӧн да вичко звӧн – йитӧд, орччӧдӧм. Коми йӧзлӧн мӧс видзан традиция. Г. А. Дмитриевлӧн «Вердысь» картина.</p> <p>Пӧч-пӧльнымӧс босьтамӧй. Войдӧр олысь йӧзӧс пыдди пуктӧм, наӧн нимкодьясьӧм. Пӧч-пӧльлысь ловсӧ мича востымкӧд орччӧдӧм. Кывбурыслӧн ӧния олӧмлы лӧсялӧм.</p> <p>Менам чом. Коми вӧралысьяслӧн традиция. Поэтлысь гижан уджсӧ вӧралан чомкӧд орччӧдӧм. Кывбурын мӧд морта кадакывьяслӧн тӧдчанлун.</p>	<p>олӧм йылысь юӧртан текст. Тӧд вылӧ уськӧдны Г.А. Юшковлысь велӧдӧм гижӧдьяс, тӧдса геройясӧс. Тӧдмавны, Г. А. Юшковлӧн кутшӧм небӧгьяс эмӧсь сиктса (карса) да школа библиотекаясин. Мичаа лыддзыны кывбура гижӧд, велӧдны наизусьт. Вочавидзны юалӧмъяс вылӧ. Аддзыны гижӧдьясысь авторлысь видзӧдлассӧ, сийӧс восьтысь приёмьяс. Чукӧртны коми поэтьяслысь мамьяслы сийӧм кывбурьяс, дасьтыны аддзӧм кывбурьясысь литературнӧй композицияяс, уджавны группаясӧн. Гӧгӧрвоны поэтлысь кӧсийӧмсӧ ошкыны-лӧптыны коми мортӧс, коми йӧзлысь бурсӧ. Орччӧдны матыс темаа кывбурьяс (Г. Юшков «Семӧ юкмӧс», И. Куратов «Синтӧм пӧльӧ»). Аддзыны гижӧдьясыслысь ас сиктса олӧмкӧд йитӧд. Некымын гижӧд подув вылын вӧчны кывкӧртӧд Г.А. Юшков поэзияын медшӧр тема йылысь. Тӧдмасьны Г. Дмитриевлӧн «Вердысь» картинаӧн, орччӧдны Г. Юшковлӧн «Мӧсьяс» кывбуркӧд. Аддзыны тайӧ тема вылӧ мукӧд картинаяс, гижӧдьяс.</p>
<p>Литература теория: Лирика. Лирика герой</p> <p>Лирика гижӧдын лирика герой нимсянь мӧвпалӧм да сӧрнитӧм, сьлӧмкылӧмъяс</p>	<p>Лыддзыны да гӧгӧрвоны литература термин восьтысь текст, торйӧдны медшӧр мӧвпьяссӧ. Вайӧдны учебникын сетӧм статья дорӧ ас примерьяс. Петкӧдлыны</p>

<p>восьтём. Лирикаын «ме» да «ми» формаяслон тӧдчанлун.</p>	<p>лирика йылысь мукӧд тӧдӧмлунъяс.</p>
<p>Ногиев Иван Иванович (Парма Вань)</p> <p>Гижысь олӧмысь да творчествоысь тӧдчана пасьяс. Коми журналъясын йӧзӧдӧм гижӧдьяс, «Винегрет» книга.</p> <p>Руб (дженьдӧдӧмӧн). Талунья олӧмысь проблемаяс кыпӧдӧм: вина юӧм – курыд шог. Вина юысь мамлӧн кага дорас веськодълун. Ыджыд мамлӧн мелӧлун, зонка вӧсна кывкутӧм. Нывбаба-героиняслӧн портретъяс. Витя – пискӧс мывкыда, бур сьӧлӧма зонка. Висьтын бӧръя лоӧмторйыслӧн вежӧртас. Висьтлӧн кыв.</p>	<p>Лыддъыны да висътавыны гижысь олӧм йылысь юӧртан текст. Ас кежысь тӧдмасыны гижӧдӧн, бӧрйыны гораа лыддӧм вылӧ юкӧнъяс, мичаа лыддъыны найӧс урок вылын. Лӧсьӧдны гижӧдлысь план. Ас кывйӧн дженьыда висътавыны гижӧдлысь сюрӧссӧ. Вочавидзны юалӧмъяс вылӧ. Гӧгӧрвоны авторлысь шӧр могсӧ, гижӧдлысь – темасӧ да шӧр мӧвпсӧ. Юксыны гижӧд йылысь мӧвпьясӧн. Лӧсьӧдны гижӧд вылӧ отзыв.</p>
<p>Литература теория: Проза гижӧдын герой да автор</p> <p>Герой да серпасалан кад. Герой олӧмын уна йӧзлысь оласног петкӧдлӧм. Герой – авторлысь видзӧлас восьтысь.</p>	<p>Лыддъыны да гӧгӧрвоны литература термин восьтысь текст, ас кывйӧн дженьыда висътавыны медтӧдчанасӧ, вайӧдны содтӧд примеръяс. Велӧдӧм гижӧдьяс серти гижны неыджыд сочинение автор да герой костын йитӧдьяс йылысь.</p>
<p>Васютов Юрий Константинович</p> <p>Гижысь олӧмысь да творчествоысь тӧдчана пасьяс. Ю.К. Васютов – челядьлы гижысь.</p> <p>Шондіа вой (юкӧнъяс). Повесьтын война кадся челядьдыр тема. Сиктса челядлӧн олӧм, ёртасьӧм, аслысногӧн мӧвпалӧм, фронтлы отсасыны кӧсйӧм. Глафиранналӧн пертас. Челядьлы гижӧдлӧн кыв.</p>	<p>Лыддъыны да висътавыны гижысь йылысь юӧртан текст. Ас кежысь тӧдмасыны гижӧдӧн, бӧрйыны гораа лыддӧм вылӧ юкӧнъяс, мичаа лыддъыны найӧс урок вылын. Вочавидзны юалӧмъяс вылӧ. Гӧгӧрвоны гижӧдлысь темасӧ, юрнуӧдан мӧвпсӧ, шӧр геройлысь да ёртъясыслысь характеръяс, налысь инсӧ ӧтув коллективын.</p> <p>Тӧдмавыны ас сиктса школалысь война кадся историясӧ, корсыны велӧдчысьяс да велӧдысьяс йылысь юӧръяс. Лӧсьӧдны война кадся</p>

	школа йылысь отувъя удж.
<p>Литература теория: Портрет литература гижöдын</p> <p>Портретлön литература гижöдын тöдчанлун: портрет отсöгөн геройкөд тöдмөдöм, сылысь этшсö да авторлысь донъялöмсö восьтöм. Мортлысь ортсысö серпасалысь приёмьяс.</p>	<p>Лыддъыны да гөгөрвоны литература термин восьтысь текст, торйöдны медшөр мөвпьяс, вайöдны примерьяс велөдöм гижöдьясысь.</p> <p>Вöчны «Портрет литератураын да мукöд сикас искусствоын» тема вылө юөрьяс, вöдитчыны серпаса альбомьясөн, компьютерөн да мукöд сикас техникаөн. Лöсьöдны «Портрет коми серпасасян искусствоын» выставка.</p>
<p>Лодыгин Василий Григорьевич</p> <p>Гижысь олöмысь да творчествоысь тöдчана пасьяс. В.Г. Лодыгин – кывбур да сыланкыв гижысь.</p> <p>Менам чужанінын. Кывбур-сыланкыв. Чужанін ыдждөлöм. Поэт чужанінлысь аслыспөлöслунсö восьтысь пертасьяс, приёмьяс. Мичкывьяс, кывбурын налөн тöдчанлун. М. Оверинөн лöсьöдöм шылад, сылөн мичлун.</p> <p>«Дзолукöй дай юй...». Юлöntöдчанлун коми олöмын. Юлөн ловьялун. Поэтлөн сьölöмкылöмьяс, найöс восьтысь приёмьяс.</p> <p>Мыр. Вöрса ю.«Уна-уна дзоридза...». Ловья вөр-ва – В. Лодыгин поэзияын медшөр тема. Поэтлөн пертас. Поэт да вөр-ва – öта-мөдöс радейтысьяс.</p> <p>Керка. Кывбурлөн настроение. Керка тшупöм-лэптöм – радлунөн тырöм удж. Кывбур кыв да вежөртас: коми сиктлы, коми войтырлы бурсиöм.</p> <p>Коркö волö вай Эжва йылö. Кывбур-шыöдчöм. Поэтлөн чужанін. Поэтлөн да</p>	<p>Лыддъыны да висътавны гижысь йылысь юөртан текст. Мичаа лыддъыны кывбурьяс. Велöдны наизусьт. Кывзыны сыланкывьяс, велöдны найöс. Вочавидзны юалöмьяс вылө. Гөгөрвоны кывбурьяслысь медшөр аслыспөлöслуньяс, торйöдны художествоа приемьяс. Аддзыны гижöдьяс костысь йитöдьяс, найöс öтувтанторьяс. Аддзыны-гөгөрвоны чужан сиктлысь (карлысь) аслыспөлöслун, лöсьöдны чужанін йылысь серпаса гижöд.</p>

чужанінас корём йёзлөн пертасьяс.	
Велөдөм материал кывкөрталөм. Велөдөм да сёлөм вылө воём гижөдьяс йылысь сёрни. Велөдчан небөг вылысь видлалөм, сійос аттьоалөм да ськөд колльөдчөм.	Пырөдчыны ёрта сёрниө 6 классын велөдөм да ас кежысь лыддьөм гижөдьяс йылысь. Юксыны мөвпьясөн мусаммөм гижөдьяс йылысь. Төд вылө уськөдны велөдөм теоретико-литературной материал, терминьяс. Вылысь видлавны велөдчан небөг, донъявны сійос да во чөжся велөдчан удж.

7 класс

№	Тема	Дидактические единицы
1	Пыртөд	Литература мукөд искусствояс пөвстын. Олөмсө искусствоян образня петкөдлөм. Художествоа да художествотөм сёрни. Художествоа да научной гижөдьяс
2	19 нэмся коми литература ысь	И. Куратов «Муса ныланой, мича аканьой» Кывбур геройлөн этш. Семья олөм вылө коми зонлөн видзөдласьяс. Радейтана мортлысь олөмсө шудаөн вөчны көсйөм. Том зонмөс авторөн поэтизируютөм. Кывбурлөн йөзкостса поэзия дорө матыслун «Коми бал» Посни челядьлөн, том йөзлөн, верстьояслөн да пөрысьяслөн отувья олөмын ин. Керка пытшсө муюгыдкөд орччөдөм «Пөрысь морт» Кывбур герой, ас нимсянысь висьтасьөм. Пөрысь дырйи шудтөм олөмлөн помка. Пөрысьлун вылө йөзкостса видзөдласьяс («Пөч», «Синтөм пөльө» кывбурьяскөд орччөдөмөн) Йөзкост мичкыв. Рефрен
3	Йөзкостса творчество.	Быличка. Быличкалөн мифкөд йитчөм: вөр-ва да морт олөмысь гөгөрвотөмторсө аслыспөлөса гөгөрвоөдөм. Вөвлытөм ловьяскөд виччысьтөм паныдасьлөмьяс да мукөд шензьөдан лооторьяс. Быличкалөн сикасьяс, персонажьяс. Висьтасьысьлөн образ Легенда. Ной праведник йылысь легенда. Пөтөпа йылысь. Иус Кристос йылысь легендаяс. Легенда жанр – христианской эскөм йылысь йөзкостса висьт Предание. Чудь йылысь преданиеяс. Чудьяс да коми войтыр. Перымса Степан йылысь преданиеяс. Перымса Степан да туньяс. Микөла угодник йылысь преданиеяс. Предание да легенда костын йитөдьяс. Фольклор

		чукортывсяс, йозодывсяс, туялысьяс <i>Легенда. Предание. Быличка. Предание да легенда герой</i>
4	Коми литература XX нэмö	В. В. Юхнин «Кык вок – кык друг». Вöралывсяслöн обычайяс. Вöралывсяслыв видзöдласьяс вöсьтöмын быличкалöн тöдчанлун
	I	В. А. Савин Коми олöмын вежсьöмьяс. Тист Иванлöн олан «философия». Автор да шöр герой, 1920-öд вояслöн ловшыыс налöн видзöдласьясын. Нюм, серам, сатира «Дона гу вылын» Гражданскöй тыш кадся коми героиня Домна Каликовалы сиöм кывбур. Домнаöс ошкöм. Поэтлöн шогсьöм Н. А. Фролов «Домна» Домна Каликовалöн збыль олöм да литература образ. Домналöн героизм, асьсö жалиттö том олöмсö йöз шуд вöсна сетöм. Кöч Семöлöн да Кыз Прокöлöн образьяс, революция кадö олан туй бöрйöм. Поэмаын лирика да висьталан юкөньяс. Персонажывсяслöн сёрнитанног Поэма. Повестувйтöм да лиризм В. Чисталев «Шог асив» Войналöн образ: война уджалывь мортывь олöмсö кивсьтöм. Висьтлöн аслывспöлöслун: лöмторьяслöн вежсьöм, шöр геройлöн абутомлун, еджыдьяслöн ловтöм образ. Ывлывыв серпасывсяслöн мич, паныд сувтöмьяс, авторлöн сьöлөмкывлөмья «19-öд во», «Перекоп», «Юкмöсö». Кывбурьясын збыль вöвлөмторьяс вылö подуласьöм. Мездлун шедöдöмлöн дон. Кывбурьяслöн кыв. Скөр кадывь образ лöсьöдöмын юргöм-шыалöмлöн тöдчанлун
6	II	С. А. Попов, М. Елькин, Е. Козлов «Ватакодывлымягыввольсасистöрыт», «Лывмйöнтöбсьöмрасдаоль», «Тöлысывойö Тöвлысьмичлунсö серпасалöм. Ывлывывсö ловзьöдöм. Ывлывывкөдёртасёрни. Лывдывьсысьсöстövсямойдсö адзыны-кывнышöдöм
7	III	Г. Юшков « Конö Семö » Конö Семö да Генагейкостывнтопыдйитöд. Верстьö мортлöнбыдмысьвойтырпонадабыдлунсятöжд, кужöмөн велöдöм. Висьт тэчас. Висьтасянног .«Мамö». Кывбурын война кадся олөмывь сьöкывдлунсö петкөдлөм. Доймысь мам сьöлөм. Мамьяс йывлысь пöсь висьтасьöм. Мамöс да нывбабаöс пыдди пуктöм И. Торопов «Кöни тэ, кар?» Война дырйи жугöдöм олөм лэптöмын челядлöн пай. Федялöн сюсьлун, ывджыд

	<p>сьолөм, йөз водзын кывкутөм. Висьтын вөр-ва серпасьяс, шөр геройлысь морттуйсö восьтöмын налөн тöдчанлун. Джуджыд сьолөмкылөмьяса висьтасьöм. Сюжетлөн зэвтчөм да личалөм</p> <p>Н. Куратова «Бобöнянь көр» повесът. Повесътын война кад петкөдлөм. Нывкалөн быдмөм-верстяммөм. Сиктса йөзлөн олан этш. Бурлөн лөклы паныд сулалөм</p> <p>В. Тимин «Эжва Перымса зонка» повесът юкөнъяс. Важ комияслөн оласног, енгъяслы эскөм, вөр-вакөд топыд гөрөд, ордпу йитөдьяс, видзөдласьяс. Персонаж нимьяслөн тэчас да вежөртас. Тикөлөн повтөмлун, вежөр, пытшкөсса мич, чужан му радейтөм</p> <p><i>Эпос. Эпос жанръяс</i></p>
--	---

8 класс

№	Тема	Сюрөс
1.	Пыртөд	
2.	Йөзкостса творчество	Обрядкөд йитчөм поэзия: -удждырся сьыланкывьяс; -бөрдөдчанкыв; -потандорса сьыланкыв; -садьмөдан сьыланкыв
3.	ХІХ нэмся коми литератураысь	В. Куратов «Бөрданкывьяс верөс сайö ныв сетөм дырйи» И. Куратов «Коми кыв», «Менам муза», «Корысь», «Генерал, тэ ов и югьяв». Посни висьтъясысь
4.	Коми литература ХХ нэмö К. Жаков «Биармия» (юкөнъяс)	Авторлөн могьяс. Чужан мулысь история мичмөдөм. Сюжетлөн, геройяслөн да кывлөн аслыспөлөслун
5.	В. Савин «Райын», «Инасьтөм лов» дилогия	Сюзь Матвей – эскөдана коми национальной характер. Коми мортлөн збыль олөмсö да мөдар югыдсö вежөртөм . Пьесаын збыль да фантастика петкөдлөм. Шмоньлөн төдчанлун
6.	В. Т. Чисталев «Трипан Вась»	Гөран му – крестьянинлөн вердысь да Ен.Крестьянин – уджалысь да поэт, мусö

	«Гöрысь»	сьывны-ошкыны кужысь. Гöрысьлысь лов шыяссö петкöдлöм-восьтöм. Сьöрся-бöрся серпасьяс да сьöлöм кылöмьяс.
7.	Коми йöзлы тэ колан С. Попов «Мед кодкö видö чужан кыв» Г. Юшков «Коми кыв. Кольöм нэмын на тэныд...» В. Тимин «Чужан кыв» А. Лужиков «Коми сёрни»	Чужан кыв вунöдысьöс дивитöм. Кывбурын паныд сувтöдлöмьяслөн коланлун
8.	Кутшöм тшупöдöдз вайöдас морт асьсö...» Г. Юшков «Висар» Е. Рочев «Кöрысь тэрыбджык»	Висьтын шöр геройлөн оланног да мöвпаланног. Висарлөн вөр-ва понда ылöдлана тöждысьöм. Геройлөн нажöвитчан ру, ловья лолöс бырöдöм. Митруклы вөр-ваён козьналöм ру да вежөр, став мувывсасö ловьяён чайтöм. Велöдчöм йöзөн вөр-васö «гöгөрвоём» да жугöдöм. Митруклөн да чужанінлөн судьба
9.	Воис ыджыд война вылысь морт И. Торопов «Проса рок» С. Попов «Вит нянь тор» А. Ванеев «Уполномоченной»	Медводдза радейтöм пестысьöм. Зонка пытшкын ныв дінö муслун сöвмöм. Ф. Мелехин синьясөн Наташаöс да Македонöс серпасалöм. Федялөн этш воссьöм. Войнадырся олöмысь сьöлöм дойдана серпас. Мамлөнподвиг. Балладалы лöсяланаторьяс. Война кадся сиктын олöм. Звеньевой аньлөн йöз понда тöждысьöм. Уполномоченнойлөн ыдждалан да мортöс кедзовтан ру. Йöзöс мыжтöг мыжалöм вылö авторлөн видзöдлас. Кывбура висьтлөн проза висьтысь торьялöм
10.	В. Безносиков «Öкуль тьöтлөн гöсьт»	Сиктса нывбабалөн сöстöм лов, пытшкөсса мичлун. Художниклөн олан вужьяскöд öтувьялун. Идеал корсьöм
11.	«Восьта ме дзик выль тетрадь...»	Коми сиктса лöмын вежсьöмьяс. Лирика геройлөн чужанін вöсна сьöлöм дой.

<p>А.П.Мишарина , Е. Козлов «Тані, тані, тані» А. Лужиков «Рытъя серпас», «Раскө йөрмөм мудзөм төлыс» М. Елькин «Лолөс сотан тайө бисъыс»</p>	<p>Ывлавыв вылө поэтлөн аслыспөлөс видзөдлас, ловъяторкөд өтвесьталөм, кывйөн серпасалөм Чужан мулөн аскиа лун вөсна поэтлөн майшасьөм</p>
---	--

9 класс

№	Тема	Дидактической единицы
1	Пыртөд	<p>Коми литературалөн сөвман туй да тшупөдъяс. Рөдвуж литератураяскөд өтувъялун да наысь торъялөм</p>
2	<p>Медводдза коми гижөдъяс</p> <p>Г.Юшковлөн, Е.Козловлөн, А. Лужиковлөн вежа Степан йылысь гижөдъяс</p>	<p>Перымса Степан – медводдза коми гижөдъяс лөсьөдысь, коми кывлысь поэянлунъяс - паськөдысь, Важ коми гижан культуралөн христианствокөд йитчөм. Миянөдз локтөм гижөдъяс, найөс туялөм</p> <p>Вежа Степанлысь пайсө коми йөзөс сөвмөдөмын гөгөрвоөм, сылысь уджсө талунъя мортөн донъялөм</p> <p>Перымса Степан тшөктөм серти Емдінын вичко лэптөм. Предание сюжет кывбуралөм. Кывбур геройяслөн да авторлөн сьөлөмкылөмъяс, кывбурын налөн тыдовтчөм</p> <p>Перымса Стефан – коми войтырөс Русьлөн да муывса йөзлөн историяө пыртысь. Коми йөзлөн аскиа лун йылысь мөвпалөм</p>
3	<p>Йөзкостса творчество. Лирика сьыланкыв</p> <p>«Шондіой, мамөй» «Менам вөлі алөй</p>	<p>Обрядкөд йитчытөм сьыланкывъяс. Налөн сикасьяс да аслыспөлөслун. Лирика сьыланкывлөн став коми йөз костын паськалөм. Сьыланкывъясын коми йөзлөн оланног, традицияяс, морттуй да төждъяс. Сьыланкыв чукөртысьяс да туялысьяс</p> <p>Сьыланкывъяслөн обрядовой вужъяс. Монолог форма. Нывдырся да верөссайса олөмлөн</p>

	<p>ленточка»</p> <p>«Бур батькөд-мамкөд олөм»</p> <p>«Көкөй, көкөй»</p> <p>Частушка</p>	<p>серпасъяс. Кывлөн прөстлун, ссыланног артмөдысь приемъяс: лыддьөдлөм, уна пөв шуөмъяс</p> <p>Нывбабалөн шогсьөм-ссылөм. Автора ссыланкывъяслөн йөзкостса творчествоо вуджөм. Йөзкостса поэзиялы лөсялөм</p> <p>Частушка кывлөн вежөртас. Частушкалөн тэчас да коланлун. Частушкаын серам, збыль олөм тыдовтчөм</p>
4	<p>Коми литература XIX нэмö. Обзор</p>	<p>XIX нэмын коми поэзия чужөм. Медводдза поэтьяс: В. Куратов, П. Распутин, П. Клочков, Г. Лыткин.</p>
5	<p>П.Ф.Клочковлөн ссылана поэзия</p> <p>«Асья кыа водз лэбалö»</p> <p>«Баддьöй тэ, баддьöй»</p> <p>«Паськыд гажа улича»</p> <p>«Уна нывъяс чукөртчисны»</p>	<p>П. Клочковлөн ссылана поэзия. Коми да роч йөзкостса ссыланкывъяссысь босьтөмторъяс, ас творчество. П. Клочков кывбур-ссыланкывъясын йөз костын олөм</p> <p>Нывлөн сьөлөмкылөмъяс, найöс восьтанног. Бывлавыв серпасъяслөн ин да төдчанлун сьөлөмкылөмъяс содөмын, вежсьөмын. П. Клочков кывбурлөн йөзкостса ссыланкывйысь торъялөмъяс</p> <p>Кывбурлөн тэчас, йөзкостса ссыланкывкөд өткодьторъяс да торъялөмъяс. Психологическөй өтвесьталөм, сьлөн төдчанлун нывлысь сьөлөмкылөмъяс петкөдлөмын</p> <p>Том йөзлөн радейтчөм. Лирика ссыланкывлы лөсялана сюжет. Йөктөмлы лөсяланаторъяс</p> <p>Кывбурлөн тэчас. Уна пөв шуөмъяс да ссыланкывлы лөсялысь мукөд приёмъяс. П. Клочковлысь кывбурсö да йөзкостса вариантъяс орччөдөм</p>
6	<p>И. А. Куратовлөн лирика</p> <p>«Ссылан меям, ссылан»</p> <p>«Пасьтавмысьт</p>	<p>И. А. Куратовлөн олан да гижан туй. Сылысь гижөдъяссö аддзөм, йөзөдөм, туялөм</p> <p>Коми поэзия йылысь мөвпалөм. Поэтөн асьыс «ссылансö» донъялөм, асьсö медводдза поэтөн кылөм. Поэтлөн өткалун. «Ссылөмсö» пикөд орччөдөмлөн төдчанлун</p> <p>Ас олөм йылысь мөвпалөм, поэтлөн көсьөмъяс да кылөмъяс. Поэт олөм вылө асьыс да йөзлысь</p>

	<p>виль паськөм важ вйлө видзөдиг...»</p> <p>«Сампсон»</p> <p>«Ой, олөм, олөм»</p> <p>«Өтпыр зэв мем дзугыль лоис...»</p> <p>«Брамин кулан водзвылын»</p> <p>«Гуговлөн»</p> <p>«Пемыд»</p>	<p>донъялана видзөдласьяссө орччөдөм</p> <p>Самсон йылысь Библияса легенда вильмөдөм. Енбия мортөс Самсонкөд өткодялөм. Енбия морт да сийөс өтдортысь-бырөдысь йөзкотыр. Роч да мукөд литератураясын Самсон образ дорө шыөдчөмьяс. Самсон йылысь сюжетлөн аллегория нога вежөртас</p> <p>Муюгыдлөн помтөм олөм да мортлөн дженьыд нэм. Символ вежөртаса образьяс. Олөмсө аттьөалөм, шог мөвпьяс венөм</p> <p>Лирика герой олөмын дзугыль здукьяс да найөс венөм. Строфа сюрөсын шог сьөлөмкылөмлөн топыда зэлачлөм да виччысьтөг разьсьөм. Геройлөн ирония</p> <p>Кывбурлөн сюрөс. Визувтысь олөм-ю образ. Браминпу образлөн төдчанлун</p> <p>Лыддысьыськөд ас поэзия йылысь сьөлөмсянь сёрнитөм-мөвпалөм. Ас гижантор корсьөм</p> <p>Аллегория ногөн олөм кылөмсө поэтөн осьтөм. Поэтлысь мөвпсө да сьөлөмкылөмьяссө осьтөмын паныд сувтөдөмьяслөн төдчанлун. Кывбур образьяслөн Библия образьяскөд йитчөм. <i>Литература теория</i>: аллегория йылысь төдөмлун джудждөдөм</p>
7	<p>К.Ф.Жаковлөн олан да гижан туй</p> <p>«Палалейлөн олөм» «Вөралысь Максим»</p> <p>«Зарни мойд» «Эзысь мойд»</p>	<p>Гижысьлөн олан да гижан туй, сылөн коми культураын иныс. К. Жаков гижөдьясын мортлөн да морт олөмлөн идеал, ичөт войтырьяслысь оласногсө идеал пыдди вөзйөм</p> <p>Медшөр идеяс: крестьяна олөмлөн мичлун, войвывса мортлөн мывкыдлун да полтөса озырлун, вөр-вакөд өтсөгласа олөм. Авторлөн гижан сям</p> <p>Мортлы полтөса озырлун да шудлун корсян туй индөм</p>
9	<p>М. Н. Лебедевлөн роч да коми гижөдьяс</p>	<p>М. Н. Лебедевлөн роч да коми гижөдьяс.</p> <p>Гижысь творчествоын кык сикас гижөд: история тема да приключение нога сюжет өтувтөм, збыль олөм серпасалысь проза гижөдьяс</p> <p>«Тун» опереткаын коми фольклор пасьяс. А. С.</p>

	«Тун»	Пушкинлөн «Руслан и Людмила» поэмалөн тӧдчӧм. Сьыланнога тэчас
9	Коми литература 1917 во бӧрын. Обзор	1917-ӧд восянь коми литературалӧн ӧдйӧ сӧвмӧм: выль авторъяс, темаяс, гижӧд сикасьяс. Коми кыв вылын йӧзӧдчӧм. Коми гижысьяслӧн котыр. Гижысьяслӧн ыджыд общественной удж. 1930 воясӧ канмулӧн политика да литература олӧм. Литератураын выль мортӧс серпасалӧм. Збыль олӧмысь ылыстчӧм. Художествоа вермӧмьяс. И. Куратовлысь творчествосӧ йӧзӧдӧм. Коми литература Великой Отечественной война кадӧ. Коми поэт-фронтовикьяс. Сӧветскӧй салдатлысь подвигсӧ пыдди пуктӧм. Врагкӧд тышкасьны чуксалӧм
10	В. А. Савинлӧн олан туй. Лирика.	В. Савинлӧн олан туй. В. Савин – енбиа морт: поэт, композитор, драматург, коми театрлы подув пуктысь, режиссер, публицист, газетын редактор
11	«Кулӧмдинса бунт»	Крестьяналысь чиновникьяслы паньд кыпӧдчылӧмсӧ петкӧдлӧм. Уджалысь мортӧн правда корсьӧм, сарлы весьшӧрӧ эскӧм. Нартитысьясӧс да крестьянаӧс воча сувтӧдӧм. Крестьянаӧн ӧтувъялун воштӧм. Драмалӧн тэчасног. Сюжет сӧвмӧм. Шӧр персонажьяслӧн морттуй. Вӧчӧмторьяс да сӧрнитанног
12	В. Т. Чисталевлӧн олан туй да творчество. Лирика «Менам кывьясӧй» «Поэзия артмӧм» «Ок, эськӧ!»	Гижысьлӧн олан туй да гижӧдьяс. Тима Веньлӧн коми литература сӧвмӧдӧмын ыджыд тӧдчанлун Поэзия чутӧмлӧн вӧр-ва олӧмкӧд топыд пытшкӧсса йитӧд. Гижӧд чужтӧгӧн-лӧсьӧдӧгӧн курыд да шуда здукьяс. Метафоралӧн аслыспӧлӧслун Поэзия нимсянь сӧрнитӧм. Вӧр-ва шыясысь, серпасьясысь, рӧмьясысь чужысь поэзия Кывбурын джуджыд сӧлӧмкылӧмьяс: муслун, курыдлун. Сӧлӧмсянь ӧтка сӧрни. Условной наклонениеа кадакывлӧн художествоа тӧдчанлун
13	«Ӧти... дас	Висьтын войналӧн да морт олӧмлӧн

	куим миллион лыдысь»	лөсвятөмлун. Войналөн олём жугөдан да мортос увтыртан мисьтём серпасьяс. Öти морт олём пыр уна йөзлысь судьбасө восьтём
14	В. И. Лыткин – поэт да учёной «Мунёны» поэма	Илля Вась – төдчана финноугровед, коми кыв туялысь, поэт. Сылөн олан туй, коми наукаын да культураын ыджыд төдчанлун Поэмалөн сюжет, тэчас, сьөлөмкылөмьяс, художествоа кыв. Войналөн шог да курыд серпасьяс. Аскиа шудө кыпыд эскөм. Пейзажлөн сюрөса мөвп восьтөмын төдчанлун
15	1920-30 воясся коми висьт. И. Сажин «Шева чуман», «Öльөкан»В. Колегов «Ловья гира»	Гижысьяслөн олём, кад петкөдлыны да донъявны зильөм. Гижөдьясын революциябөрся кадлысь шогсө да гажсө кылөм <i>Литература теория:</i> Художествоа гижөдлөн ним. Нимьяслөн сикасьяс, вуджөдөм вежөртаса нимьяс. Портрет да пейзаж йылысь төдөмлун джудждөдөм. Литература гижөдын шмонь да сатира йылысь төдөмлун джудждөдөм
16	А. П. Размысловлөн олан да гижан туй «Медводдза любов»	Поэглөн олан да гижан туй. А. Размысловлөн гижөдьяс да коми лирикалөн сөвмөм Поэмаын олём дорө муслун. Лирика геройөн асьсө олөмас корсьөм. 1930-өд вося кадлөн кыпыд серпасьяс да идеал. Колян да локтан кадлөн йитчөм. Танялөн образ- медводдза сөстөм муслун да том кадлөн символ. Гришалөн образ – 1930-өд воясся том войтырлөн идеал. Мам образлөн төдчанлун. Сьөлөмкылөмьяслөн да лоөмторьяслөн йитчөм . <i>Литература</i> <i>теория:</i> лирика герой да автор. Элегия. Лирика поэма
17	Öнiя литератураысь. Н. Н. Куратова «Вөр гормөг» И. Г. Торопов «Гымөбтiс керка	Марья пөчлөн шуда да курыд олём-вылөм; сьөкыд удж да ыджыд мог, томдырся пөсь радейтчөм, челядьос да внукьясөс сьөлөмсянь быдтөм. Быдтасьяслөн кывкуттөг олём. Повесьт нимлөн вежөртас 1920-өд воясө вөвлөмторьяс талунья гижысь синмөн. Олём бурмөдөм вылө геройяслөн аслыспөлөс видзөдласьяс. Викеньлөн да власьт

шöрын»	кутысьяслön аския лун йылысь тöждьсьöм
--------	--

Тематическöй планирование

5-öд класса велöдчысьяслы коми литературасысь уджтас

№	Тема	Час лыд	Сёрни сöвмö- дöм	Асшöр дыдды- сьöм	Тöдöм- лун донъя- лöм
1	Пыртöд	1			
2	Му выв дивö – нига борд	2	1		
3	Пöль –пöчлön йöртöдысь	5	1	1	
4	Мойдчыны гижысьяс	2	2		
5	Ас муыд чöскыд йöла мам	6	2	1	
6	«Еджыд бурсиа челядьдыр вöлöй	6	2	2	1
	Ставыс 35	22	8	4	1

6-öд класса велöдчысьяслы коми литературасысь уджтас

№	Тема	Час лыд	Сёрни сöвмö- дöм	Асшöр дыдды- сьöм	Тöдöм- лун донъя- лöм
1	Пыртöд	1			
2	19 немся коми литература. И.А.Куратов – коми литературалы подув пуктысь	5			
3	Устнöй йöзкостса творчество	3			
4	20 нэмся коми литература	18	5	2	1
	Ставыс 35	27	5	2	1

7 класса велöдчысьяслы коми литературасысь уджтас

№	Тема	Час лыд	Сёрни сöвмöдö м	Асшöр лыддыс бöм	Тöдö млун донъя лöм
1	Пыртöд	1	-		

2	19 нэмся коми литература И. Куратов	2	-	1	
3	Йӱзкостса творчество. Легенда. Предание. Быличка	3	1	-	
4	20 нэмся коми литература	8	2	1	
5	Радейтны куж тӱвлысь мичлун	1	1		
6	Ӧнӱ кадся коми литература Г. Юшков, Н. Куратова, И. Торопов, В. Тимин	9	3	1	1
	Ставыс 35 час	24	7	3	1

8 класса велӱдчысьяслы коми литератураысь уджтас

№	Тема	Час лыд	Сӱрни сӱвмӱдӱ м	Асшӱр лыддысь ӱм	Тӱдӱм- лун донъя- лӱм
1	Пыртӱд	1			
2	Йӱзкостса творчество	1	1		
3	XIX нэмся коми литератураысь	2	1	1	
4	Коми литература XX нӱмӱ	7	3	2	
5	«Кутшӱм тшупӱдӱдз вайӱдас морт асьсӱ»	3	1	1	
6	«Коми йӱзлы тӱ колан» Чужан кыв йылысь кывбурьяс	1			
7	«Воис ыджыд война вылысь морт»	7	2		1
8	Вӱр-ва йылысь кывбурьяс	1			
	Ставыс 36 час	23	8	4	1

9 класса велӱдчысьяслы коми литератураысь уджтас

№	Тема	Час лыд	Сӱрни сӱвмӱд ӱм	Асшӱр лыддысь ӱм	Тӱдӱмл ун донъял ӱм
---	------	------------	-----------------------	------------------------	------------------------------

1	Пыртод	1	-	-	
2	Медводдза коми гижӧдъяс	1	-	-	
3	Йӧзкостса творчество	1		-	
4	Коми литература XIX нэмӧ	6	1	1	
5	Коми литература XX нэм пуксигӧн	4	1	1	
6	Коми литература 1917 во бӧрын	6	1		
7	1920-30 воясса коми висът	3	1	1	
8	Ӧнія литератураысь	3	1		1
	Ставыс 34 час	25	5	3	1

Коми литератураысь 5-öd классын вомгора да гижан уджъяс

1. Художествоа да мукöд текстъяс колана ногön да öдön лыддöм.
2. Гижöд сюрöс серти юалöмъяс вылö вочавидзöм.
3. Проза гижöдлысь юкөнъяссö нимтöм да прöстöй план лöсьöдöм.
4. Проза гижöдысь нейджыд юкөн серти уджъяс вöчöм (геройлысь оласногсö да вöчöмторъяссö донъялöм; план серти либö плантöг висьталöм; творческой диктант гижöм).
5. Серпас серти либö челядь олöмысь лоöмторъяс йылысь висьтъяс лöсьöдöм. Нöдкывъяс, кывбуръяс, мойдкывъяс лöсьöдöм.

Наизусьт велöдöм вылö:

Нöдкывъяс да шусьöгъяс.

Чисталёв В.Т. «Югыд вой, кöдзыд вой».

Лыткин В.И. «Тöвся лун».

Попов С.А. «Арся мотивъяс» кывбурясь юкөн («Зарни паськөмön пасьтасис вөр...»).

Ванеев А.Е. «Жонь».

Юшков Г.А. «Йöра».

Торопов И.Г. «Тэрыб кок» висьтысь юкөн.

5-öd классын тöдöмлун да кужанлун сöвмöдöм

Велöдчысьяслыкölö тöдны:

1. Тöдчанакомигижысьяссö, налöнолöмысьшөрпасьяссö;
2. Видлалöмхудожествоагижöдьяслысьсюрöссö, шöргеройяссö, лоöмторъяссö;
3. Наизусьт велöдöм текстъяс;
4. Фольклор да литература теорияысь велöдöмторъяс.

Велöдчысьлы колö кужны:

1. Стöча, колана öдön да бура лыддъыны тöдса да тöдтöм художествоа текстъяс; лыддьян öдыс минутнас – 90–100 кыв;
2. Мичаа висьтавны наизусьт велöдöм текст;
3. Торйöдны гижöдысь юкөнъяс, аддзыны лоöмторьяслысь йитчöмсö да помкаяссö;
4. Аддзыны текстысь серпасалан да доньялан ногъяс (средствояс);
5. Лöсьöдны нейджыд проза гижöдлысь план;
6. Ас кывйön (текстлань матö) висьтавны да гижны проза гижöд;
7. Лöсьöдны литература герой йылысь висьт;
8. Чукöртныколанаюöрийöзпöвстысь, небöгъясысьдаинтернетысь, вöдитчыныкывкудьясön;
9. Гижны нейджыд сочинение, сетöм тема серти лöсьöдны серпаса гижöд.

Коми литературасы 6 классын вомгора да гижан уджъяс

1. Мичаа да колан өдөн лыддыны художествоа, юортан да публицистика текстъяс.
2. Мичаа висътавны наизусът велөдөм текст.
3. Вочавидзны гижөд йылысь юалөмъяс вылө, видлавны нейджыд гижөдлысь сюрөссө да кывсө.
4. Лөсьөдны уна сикас план литература гижөд серти: прөстой да сложной план, цитатаа план.
5. Ас кывйөн висътавны нейджыд гижөд, гижөдлысь юкөн. Уна ногөн висътавны: подробнөя, бөрийөмөн, дженьдөдөмөн, описание пыртөмөн.
6. Лөсьөдны гижөд йылысь нейджыд донъялан отзыв, сочинение.
7. Туявны коми йөзлысь традицияяс, ас котырлысь, төдса йөзлысь, чужанінлысь история да талуңья олөм; туялөм подув вылын лөсьөдны нейджыд висът, сочинение.
8. Донъявны ас кеж лыддөм небөг, видзөдөм серпас, фильм да спектак.

Наизусът велөдөм вылө:

Куратов И.А. «Синтөм пөльө» да өти бөрийөм гижөд.

Лебедев М.Н. «Самөвар».

Небдинса Виттор. Öти бөрийөм гижөд.

Тима Вень. «Локтыштіс», «Аръявыв».

Торопов И.Г. «Шуриклы шыд»: өти бөрийөм юкөн.

Юшков Г.А. «Мамө» да өти бөрийөм гижөд.

Лодыгин В.Г. Öти бөрийөм гижөд.

6 классын төдөмлун да кужөмлун сөвмөдөм

Велөдчысьяслы колө төдны:

1. Төдчана коми гижысьясөс, налөн олөмысь шөр пасьяссө.
2. Видлалөм художествоа гижөдъяс, налысь содержаниясө;
3. Фольклор да литература теорияысь велөдөм понятиеяс, терминъяс.

Велөдчысьяслы колө кужны:

1. Мичаа да колана өдөн лыддыны художествоа, юортана да публицистика текстъяс; лыддян өдыс 100-110 кыв өти минутаөн;
2. Мичаа висътавны наизусът велөдөм текст;
3. Ас кывйөн висътавны гижөдлысь, гижөд юкөнлысь сюрөссө;
4. Лөсьөдны гижөд серти уна сикас план;
5. Гөгөрвоөдны гижөдлысь темасө, шөр мөвпсө;
6. Сёрнитны герой йылысь, восьтыны сылысь морттуйсө да мукөд геройкөд йитөдъяс;
7. Аддзыны текстъяс художествоа приёмъяс да гөгөрвоөдны налысь төдчанлунсө;
8. Орчөдны гижөдын серпасалөм да збыль олөм;
9. Висътавны ассыс мөвпьяссө лыддөм произведение (небөг) йылысь;
10. Чукөртны колана юөръяс, корсьны найөс йөз костысь, интернетъяс, вөдитчыны содтөд гижөдъясөн, кывкудъясөн да справочникъясөн;
11. Гижны нейджыд сочинение, сетөм бала серти лөсьөдны серпаса гижөд.

Коми литератураысь 7 классын вомгора да гижан медшӧр уджъяс

1. Художествоа, велӧдан, туялан да публицистика текстъяс колана ногӧн да ӧдӧн лыддьӧм. Художествоа гижӧд велӧдӧм.
2. Лыддьӧм гижӧдъяс серти юалӧм-вочавидзӧм.
3. Проза гижӧд либӧ сэтись босьтӧм юкӧн ас кывйӧн висьталӧм да гижӧм. Паськыд план лӧсьӧдӧм.
4. Сочинение-мӧвпалӧм.
5. Экскурсия йылысь да вӧчӧм удж йылысь, вӧр-ва да оланін йылысь текст лӧсьӧдӧм. Ас кежысь лыддьӧм небӧг, видзӧдӧм серпас, кинофильм да спектак донъялӧм.

7 классын тӧдӧмлун да кужӧмлун сӧвмӧдӧм

Велӧдчысьяслы колӧ тӧдны:

- велӧдӧм текстъяс;
- художествоа гижӧдлысь сюрӧссӧ;
- эпос, драма да лирика костын торъялӧмъяс;
- эпоса гижӧдын лоӧмторъяс костын йитӧдъяс;
- фольклор да литература теорияысь велӧдӧм понятиеяс;

Велӧдчысьяслы колӧ кужны:

- видлавны гижӧдлысь сюжетсӧ тэчас да серпасаланногъяс тӧдчӧдӧмӧн;
- донъявны геройӧс сыӧн вӧчӧмторъяс да сӧрни серти; донъявны проза гижӧд;
- гӧгӧрвоӧдны эпос, драма да лирика костын торъялӧмъяссӧ;
- восьтыны литератураӧн чужтӧм сӧлӧмкылӧмъяс;
- вӧдитчыны хрестоматияӧн, велӧдчан небӧгӧн, кывкудӧн.

Коми литератураысь 8 классын вомгора да гижан уджъяс

1. Художествоа, велӧдан, туялан да публицистика текстъяс колана ногӧн да ӧдӧн лыддьӧм. Велӧдӧм.
2. Литература гижӧд серти юалӧмъяс да вочавидзӧмъяс лӧсьӧдӧм.
3. Эпос да драма гижӧд либӧ сэтись босьтӧм юкӧн ас кывйӧн висьталӧм да гижӧм. Паськӧдӧм план лӧсьӧдӧм.

4. Видлалом гижод серти, оломын лоомтор серти сочинение-мөвпалом гижом.
5. Лыддьом гижодон чужтом сьолөмкылөмьяс да мөвпьяс востом.
6. Асшор лыддьом небог, видзодом серпас, кинофильм, спектак, телепередача доньялом.

8 классын төдөмлун да кужанлун сөвмөдөм

Велөдчысьлы колө төдны:

- велөдөм текстьяс;
- фольклор да литература теорияысь велөдөм понятиеяс;
- геройлысь морттуйсө востысь приемьяс.

Велөдчысьлы колө кужны:

- гөгөрвоодны художествоа литература кыз искусстволысь торья сикас;
- востыны художествоа гижөдлысь медтөдчанаторсө; серпасалун артмөдан өткымын приёмлысь төдчанлунсө;
- лөсьөдны лыддьөмтор йылысь доньялан нейджыд гижөд;
- видлавны торйон бостом өти кывбур, проза да драма гижөдысь юкөн;
- вөдитчыны велөдчан да отсаян небөгьясөн, кывкудьясөн.

Коми литератураысь 9 классын вомгора да гижан уджыас

1. Художествоа, велөдан, туялан да публицистика текстьяс колана ногон да өдөн лыддьом. Художествоа гижөд велөдөм.
2. Литература гижөд серти юалөмьяс да вочавидзөмьяс лөсьөдөм.
3. Паськөдөм план лөсьөдөм.
4. Видлалом гижөд серти, оломын лоомтор серти, искусстволон мукөд сикас произведение серти сочинение лөсьөдөм.
5. Литературно-критическөй статья динө тезис лөсьөдөм.
6. Литература тема серти доклад дасьтөм.
7. Оломын да литератураын проблемаяс серти гижөд дасьтөм.
8. Гижысь да сьлөн творчество йылысь висьталөм

9 классын төдөмлуньяс да кужөмлуньяс сөвмөдөм

Велөдчысьлы колө төдны:

- йөзкостса лирика сьыланкывлысь шор аслыспөлөслуньяс

- 19-өд нэмся коми литературалысь сөвмөмсө; И.А.Куратовлысь олан да гижан туйсө;
- 20-өд нэмся коми литературалы подув пуктысьяслысь творчествосө;
- видлалом произведениелысь аслыспөлөслунсө;
- литература теорияысь велөдөм понятиеяс
- эпос, лирика да драма гижөдлы медшөр лөсяланаторсө;

Велөдчысьлы колө кужны:

- видлавны художествоа гижөдсө сылөн род да жанр серти;
- восьтыны герой образлысь аслыспөлөслунсө;
- гөгөрвоөдны велөдөм кадколастьясса литературалысь аслыспөлөслунсө;
- лөсьөдны өти гижөд серти доклад да реферат;
- гижны отзыв асшөр лыддьом небөг, видзөдөм кинофильм, телепередача либө спектак йылысь;
- вөдитчыны велөдчан да отсасян литератураөн, кывкудъясөн.